

Mål C-317/20

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

16 juli 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landgericht Mainz (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

10 juni 2020

Kärande:

KX

Svarande:

PY GmbH

[utelämnas]

Landgericht

Mainz

Beslut

I målet

KX

- kärande -

[utelämnas]

mot

PY GmbH

- svarande -

[utelämnas]

rörande skadestånd

har tredje avdelningen för tvistemål vid Landgericht Mainz [utelämnas] den 10 juni 2020 beslutat följande:

1. Förfarandet förklaras vilande.
2. Följande fråga rörande unionsrättens tolkning hänskjuts till Europeiska unionens domstol enligt artikel 267 första stycket a och tredje stycket FEUF:

Ska artikel 18.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (artikel 18.1 [Orig. s. 2] i behörighetsförordningen) tolkas på så sätt att den, förutom att reglera internationell behörighet, även innehåller en bestämmelse avseende de nationella domstolarnas territoriella behörighet i tvister angående reseavtal, vilken ska beaktas av den domstol vid vilken talan väckts, om både konsumenten, i egenskap av resande, och dennes avtalspartner, researrangören, har hemvist i samma medlemsstat, men resedestinationen inte är belägen i denna medlemsstat utan i utlandet (så kallad oäkta inhemsk situation), vilket får till följd att konsumenten, som ett komplement till nationella behörighetsregler, kan göra gällande avtalsgrundade anspråk gentemot researrangören vid domstolen för den ort där konsumenten har hemvist?

Skäl:

A.

1. Följande faktiska omständigheter ligger till grund för förevarande mål:
2. Käranden, KX, har yrkat att svaranden, PY GmbH, en researrangör med säte i [utelämnas], Förbundsrepubliken Tyskland, ska förpliktas att betala ersättning för sveda och värk, ersättning för förlorade intäkter samt ersättning för kostnader för hushållsarbete till ett totalt belopp om cirka 43 000 euro på grund av en olycka som inträffade utomhus på hotellet [utelämnas] i Turkiet under en semesterresa som KX var på. KX har gjort gällande att det på hotellet i Turkiet som avtalet med researrangören avsåg fanns en genomskinlig fläck av salt och fukt på en marmortrappa. Det fanns inte några skyltar som varnade om att trappan är hal och inte heller hade några säkerhetsåtgärder vidtagits avseende den hala trappan, trots att andra gäster hade halkat på denna redan tidigare. KX halkade till följd av den hala trappan och ådrog sig härvid inoperabla frakturer i svanskotan, bäckengördeln och korsbenet, samt ett flertal blåmärken, vilka delvis ännu i dag orsakar smärta, även psykisk sådan. Inomobligatoriskt och utomobligatoriskt skadestånd kommer i fråga.

3. KX bokade semesterresan vid resebyrån [utelämnas] i [utelämnas]Mainz, Förbundsrepubliken Tyskland med hjälp av medel för distanskommunikation. I detta sammanhang agerade resebyrån som förmedlare mellan KX i egenskap av resenär och svarandebolaget i egenskap av researrangör vid avtalets ingående. Resebyrån var dock inte själv part i avtalet och är inte heller ett av svarandebolagets driftsställen. Avtalet mellan **[Orig. s. 3]** parterna avsåg ett paket av resetjänster.
4. KX, som vid tidpunkten för avtalets ingående bodde i Mainz, Förbundsrepubliken Tyskland, där hon fortfarande bor, har väckt talan vid Landgericht Mainz.
5. KX anser att Landgericht Mainz har territoriell behörighet och hänvisar i detta avseende till artikel 18 i förordning (EU) nr 1215/2012[utelämnas] [(nedan kallad] behörighetsförordningen[utelämnas]). Artikel 18.1 andra alternativet i behörighetsförordningen reglerar inte endast internationell behörighet, utan även den territoriella behörigheten för domstolarna i en medlemsstat. Då KX är konsument är domstolen för den ort där hon har hemvist behörig. Således är Landgericht Mainz behörig domstol. KX har endast i andra hand yrkat att ärendet ska överföras till Landgericht Hannover som är allmänt forum enligt nationell rätt, då svaranden har sitt säte där (12 §, 17 § första stycket Zivilprozessordnung (ZPO) (civilprocesslagen).
6. PY GmbH har bestridit att Landgericht Mainz har territoriell behörighet och har yrkat att talan ska avvisas. Landgericht Mainz behörighet följer inte av artikel 18.1 i behörighetsförordningen, eftersom tvisten saknar den nödvändiga gränsöverskridande komponenten. Denna gränsöverskridande komponent hos tvisten som ska avgöras är emellertid en förutsättning för tillämpningen av alla bestämmelser i behörighetsförordningen. För detta talar inte minst skäl 4 i förordningen. Förordningen begränsas till det minsta som krävs för att dess mål ska kunna uppnås och går inte utöver vad som är nödvändigt för detta ändamål. Den bärande grundtanken med behörighetsförordningen är emellertid att reglera internationell behörighet för att säkerställa att parterna i en tvist har tillgång till en behörig domstol och att de inte är tvungna att väcka talan i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland för att få domstolsskydd. Härav följer att denna förordning i princip inte syftar till att ingripa i nationella forumregler, såvitt dessa säkerställer ett adekvat rättsligt skydd i den stat till vilken den aktuella parten hör [utelämnas].
7. Kravet på en tillräcklig anknytning till ett annat land uppfylls inte endast av en paketresas internationella karaktär eller för att en resedestination ligger i utlandet. **[Orig. s. 4]**

B.

8. De bestämmelser i tysk lagstiftning som är relevanta för att avgöra det aktuella målet har, i den version som är tillämplig i förevarande fall, följande lydelse:

Zivilprozessordnung (ZPO) (civilprocesslagen)

9. 12 § Allmän behörighet; begrepp

Den domstol som har allmän behörighet avseende en viss person är behörig att handlägga varje talan som väcks mot denne, i den mån som det inte förskrivits en exklusiv behörighet för en annan domstol avseende en talan.

10. 17 § Allmän behörighet avseende juridiska personer

(1) Den domstol som har allmän behörighet avseende kommuner, associationer, samt de bolag, kooperativ eller andra föreningar och de stiftelser, inrättningar och förmögenhetsmassor, mot vilka talan kan väckas i egenskap av sådana, är den för den ort där de har sitt säte. Sätet ska, om inget annat föreskrivits, anses vara orten där förvaltningen förlagts.

[...]

11. 21 § Särskild behörighet avseende driftsställen

(1) Om någon för driften av en fabrik, ett handelsföretag eller en annan affärsverksamhet etablerat ett driftsställe från vilket transaktioner genomförs direkt, så kan varje talan som avser driftsställets affärsverksamhet väckas mot denne vid domstolen för den ort där driftsstället etablerats.

[...]

12. 29 § Särskild behörighet för domstolen för uppfyllelseorten **[Orig. s. 5]**

(1) För tvister som följer av ett avtalsförhållande och avseende dess giltighet är domstolen för den ort där den omtvistade förpliktelsen ska uppfyllas behörig.

[...]

13. [Bestämmelse om vilandeförklaring av det nationella förfarandet][utelämnas]

[...]

14. 281 § Överföring av mål vid bristande behörighet

(1) Om domstolen [vid vilken talan väckts] saknar behörighet på grund av bestämmelserna om domstolarnas territoriella eller materiella behörighet, ska domstolen vid vilken talan anhängiggjorts, i den mån som det är möjligt att fastställa vilken domstol som är behörig, på ansökan av käranden, förklara sig sakna behörighet och överföra målet till den behöriga domstolen. Om flera domstolar är behöriga ska målet överföras till den domstol som käranden väljer.

(2) Ansökningar och förklaringar avseende domstolens behörighet kan lämnas till den exekutiva tjänstemannen vid kansliet. Beslutet kan inte överklagas. Tvisten blir anhängig vid den domstol som anges i beslutet vid mottagandet av akterna i målet. Beslutet är bindande för denna domstol.

[...]

15. 513 § Grunder för överklagande

[...] **[Orig. s. 6]**

(3) Överklagande kan inte grundas på att domstolen i första instans gjorde fel när den fann att den var behörig.

**Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG)
(Föbundsrepubliken Tysklands grundlag)**

16. Artikel 101

(1) Provisoriska domstolar är förbjudna. Ingen får berövas möjligheten att få sin sak prövad av behörig domstol.

[...]

C.

17. Huruvida Landgericht Mainz är behörig att avgöra sakfrågan avseende de anspråk som KX har gjort gällande genom sin talan beror i avgörande grad på huruvida Landgericht Mainz har territoriell behörighet att avgöra förevarande mål.

18. Enligt Föbundsrepubliken Tysklands nationella lagstiftning saknar Landgericht Mainz territoriell behörighet.

19. Även i ett fall då kâranden är konsument och svaranden är ett företag i den juridiska formen av ett Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) (privat aktiebolag) har domstolen för orten där svaranden har sitt säte territoriell behörighet enligt de allmänna behörighetsreglerna i 12 och 17 §§ ZPO. PY GmbH:s förvaltning ligger i Hannover, och således har bolaget även sitt säte i den staden. Det innebär att Landgericht Hannover är behörig enligt 12 och 17 §§ ZPO.

20. Det föreligger inte heller någon särskild behörighet för Landgericht Mainz på grundval av bestämmelser som skulle kunna konkurrera med bestämmelserna om allmän behörighet. 21 § första stycket ZPO grundar inte någon territoriell behörighet för Landgericht Mainz, eftersom resebyrån [utelämnas] i Mainz inte är ett av svarandebolagets driftsställen. Ett driftsställe i den mening som avses i 21 § ZPO är varje verksamhetsställe som innehavaren etablerat med en viss varaktighet på en annan ort än den där dennes säte är beläget och vilket drivs i dennes namn och för dennes räkning, och som i regel är behörigt att agera självständigt, det vill säga själv fatta beslut **[Orig. s. 7]** med avseende på affärstransaktioner och andra åtgärder [utelämnas]. Resebyråns ägare är emellertid inte PY GmbH, utan [utelämnas] [;] resebyrån drivs inte heller i PY GmbH:s namn.

21. Slutligen föreskriver inte heller 29 § ZPO territoriell behörighet för Landgericht Mainz, eftersom det inte finns några omständigheter som talar för att

svarandebolagets skyldigheter som följer av det avtal avseende en paketresa som ingåtts med KX skulle uppfyllas inom Landgericht Mainz domkrets. Det finns till exempel inte någon flygplats inom Landgericht Mainz domkrets, från vilken KX hade kunnat flyga till Turkiet. Frånsett detta är den förhärskande meningen i nationell rättspraxis i vilket fall som helst att avgångsorten inte påverkar behörigheten för domstolen för uppfyllelseorten enligt 29 § ZPO inom ramen för ett reseavtal[utelämnas].

22. Landgericht Mainz territoriella behörighet kan endast grundas på en tillämpning av artikel 18.1 i behörighetsförordningen.

D.

23. Det finns olika uppfattningar i nationell rättspraxis och rättsvetenskaplig litteratur vad gäller svaret på frågan huruvida bestämmelsen i artikel 18.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas på så sätt att domstolen för den ort där konsumenten har hemvist är behörig i en situation där en konsument som har hemvist i en medlemsstat har ingått ett avtal om resa till en destination i utlandet med en researrangör med säte i samma medlemsstat (så kallad oäkta inhemsk situation). Denna fråga har ännu inte klarlagts i nationell rättspraxis från högsta instans.

1.

24. Enligt den förhärskande uppfattningen i rättspraxis [utelämnas] [**Orig. s. 8**] [utelämnas] är en förutsättning för att tillämpa behörighetsförordningen en gränsöverskridande komponent i det avseendet att konsumenten och dennes avtalspartner måste ha hemvist i olika medlemsstater i Europeiska unionen. Kravet på anknytning till ett annat land för tillämpningen av behörighetsförordningen är däremot inte uppfyllt när det framgår av de faktiska omständigheterna i målet att denna anknytning är av ett annat slag, exempelvis när båda parterna har hemvist i samma medlemsstat och den enda anknytningen till ett annat land är att destinationsorten ligger i utlandet. För det första framgår det av skälen i förordningen att undantaget från principen att domstolen vid svarandens hemvist är behörig (skäl 15) i fråga om konsumentavtal endast har införts för att skydda konsumenten genom behörighetsbestämmelser som är förmånligare för dennes intressen än de allmänna bestämmelserna (skäl 18). Av detta följer att ett sådant särskilt skydd endast är nödvändigt om avståndet mellan konsumentens hemvist och den domstol som är behörig enligt den allmänna regeln medför svårigheter till följd av handeln inom Europeiska unionen. Om det utländska inslaget emellertid endast ligger i resedestinationen är det följaktligen inte heller nödvändigt att tillämpa artikel 18.1 andra alternativet i behörighetsförordningen. För det andra ska det beaktas att bestämmelserna i behörighetsförordningen – i den mån som de avviker från den allmänna principen *actor sequitur forum rei* – ska tolkas restriktivt.

25. Dessutom strider denna uppfattning mot EU-domstolens konstateranden avseende förordning (EG) nr 44/2001 (se [utelämnas][dom av den 19 december 2013, Corman-Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, och dom av den 17 november 2011, Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745]). Dessa konstateranden måste också gälla för förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012. För detta talar inte minst skäl 4 i ingressen till den förordningen, enligt vilken förordningen begränsas till det minsta som krävs för att dess mål ska kunna uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för detta ändamål. Den bärande grundtanken med behörighetsförordningen är emellertid att reglera internationell behörighet för att säkerställa att parterna i en tvist har tillgång till en behörig domstol och att de inte är tvungna att väcka talan i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland för att få domstolsskydd. Härav följer att denna förordning i princip inte syftar till att ingripa i nationella forumregler, såvitt dessa säkerställer ett adekvat rättslig skydd i den stat till vilken den aktuella parten hör. I enlighet med detta utgör, i en situation där en konsument i en medlemsstat väcker talan mot en avtalspart i samma medlemsstat, den omständigheten [**Orig. s. 9**] att båda parterna har hemvist inom landet och det inte finns någon annan, väsentlig gränsöverskridande komponent hinder för att tillämpa artiklarna 17 och 18 i behörighetsförordningen.
26. Syftet med artiklarna 15 och 16 i förordning (EG) nr 44/2001 var att skydda de berörda konsumenterna från att behöva underkasta sig en för dessa okänd rättsordning på ett språk som för dessa eventuellt också är okänt, men däremot inte att upphäva den tyska civilprocessrättens bestämmelser i rent inhemska tvister som inte har någon anknytning till gemenskapsrätten. Inte heller den nya lydelsen som antogs i artikel 18.1 i behörighetsförordningen syftar till att reglera den tyska processrätten i rent inhemska tvister. Tillägget som infördes i den nya lydelsen som antogs i artikel 18.1 i behörighetsförordningen, enligt vilken konsumenten får väcka talan mot den andra avtalsparten ”oberoende av var den andra parten har hemvist” vid domstolen för den ort där konsumenten har hemvist påverkar inte ovannämnda bedömning. Tillägget innebär inte att kravet på att tvisten har en anknytning till ett annat land har tagits bort, utan ska tolkas på så sätt att tillägget endast blir relevant i de tvister där svaranden saknar hemvist i en medlemsstat och med andra ord har hemvist i ett tredjeland. Ändamålet med tillägget är inte att upprätta en ny behörig domstol för konsumenttvister, utan endast en särskild behörighet i de situationer där svaranden har hemvist i ett tredjeland. I annat fall skulle det innebära att det numera är domstolen för den ort där konsumenten har hemvist som är behörig i varje konsumenttvist som följer av sådana avtal som anges i artikel 17 i behörighetsförordningen. Den tyska civilprocesslagstiftningens bestämmelser om domstolsbehörighet i 12 och följande §§ ZPO skulle således berövas en stor del av deras tillämpningsområde.
27. Endast den omständigheten att en paketresa har internationell karaktär eller att en resedestination ligger i utlandet innebär inte att det finns en relevant anknytning till ett annat land. Det krävs åtminstone en normativ anknytning till ett annat land, vilken emellertid inte föreligger (i en situation som den förevarande). Det aktuella reseavtalet har ingåtts mellan två rättssubjekt med hemvist i landet. Det är endast föremålet för reseavtalet som avser en internationell paketresa. Omständigheten

att det i utlandet eventuellt skett ett brott mot de förpliktelser som svaranden åtagit sig genom avtalet utgör emellertid endast en rent konkret anknytning till ett annat land – som påverkar ett redan befintligt rättsligt förhållande som uppkommit inom landet – och vilken endast är en ren följd av villkoren i avtalet. **[Orig. s. 10]**

2.

28. Däremot anser en betydelsefull författare i den rättsvetenskapliga litteraturen[utelämnas] att man inte utan vidare kan kräva att kärende och svarande ska ha hemvist i två olika medlemsstater för att det ska anses föreligga en gränsöverskridande komponent. Detta följer nämligen inte av lydelsen av artikel 18.1 i behörighetsförordningen, varken i dess tyska, engelska eller franska språkversioner. I stället har unionslagstiftaren vid omarbetningen som ledde till den nya lydelsen av artikel 18 i behörighetsförordningen, i motsats till artikel 16 i förordning (EG) nr 44/2001, emellertid klargjort att konsumenten kan väcka talan vid domstolen för den ort där denne har hemvist, oberoende av var den andra parten har hemvist.
29. Dessutom krävs enligt artikel 6.1 i behörighetsförordningen – som hänvisar till artikel 17 i förordningen – endast att svaranden har hemvist i en medlemsstat. Någon sådan bestämmelse återfinns inte i den behörighetsgrundande bestämmelsen i artikel 67.4 eller artikel 81.1, 81.2 a, c och e FEUF, lika lite som i artikel 1.1 första meningen i behörighetsförordningen. Det är inte heller av artikel 4.1 i behörighetsförordningen möjligt att utläsa något som föranleder en annan slutsats. I detta sammanhang hänvisas till att EU-domstolen redan i målet *Owusu* ([utelämnas][dom av den 1 mars 2005, C-281/02, EU:C:2005:120,] avseende föregångarbestämmelsen i artikel 2.1 i Brysselkonventionen, övertygande framhållit att det inte påverkar bestämmelsens tillämpning att kärende och svarande har hemvist i samma medlemsstat. Innebörden av denna dom ska överföras till artikel 2.1 i förordning (EG) nr 44/2001 och således även till rättsakten som ersatt denna, närmare bestämt artikel 4.1 i behörighetsförordningen. Detta framgår av skäl 34 andra meningen i behörighetsförordningen. Det bekräftas för övrigt även av artikel 24 punkt 1 andra meningen i behörighetsförordningen att den omständigheten att båda processparterna har hemvist i samma stat inte a priori utesluter tillämpningen av sekundärrättsakten. I nämnda bestämmelse har unionslagstiftaren inom ramen för exklusiv behörighet för vissa mål som avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom infört en särskild behörighetsregel för en situation där ägaren och nyttjanderättshavaren har hemvist i samma medlemsstat. Om behörighetsförordningen däremot inte vore tillämplig i en situation där käranden och svaranden har hemvist i samma medlemsstat, skulle artikel 24 punkt 1 andra meningen sakna tillämpningsområde. Unionslagstiftaren måste således haft avsikten att även oäkta **[Orig. s. 11]** inhemska situationer omfattas av förordningen. Denna slutsats stärks ytterligare av den omarbetade lydelsen av artikel 25.1 första meningen i behörighetsförordningen. Denna bestämmelse avser prorogationsavtal mellan parterna ”oberoende av var de har hemvist”. Det saknas helt stöd för ett allmänt antagande att behörighetsförordningen på förhand

utesluter situationer där kändanden och svaranden har hemvist i en och samma medlemsstat från sitt tillämpningsområde. Tvärtom framgår motsatsen av just artikel 4.1 i behörighetsförordningen, på vilken EU-domstolens slutsatser i målet Owusu kan överföras, samt till exempel av artikel 24 punkt 1 andra meningen och artikel 25.1 första meningen i behörighetsförordningen.

E.

30. De domstolar som utgör sista instans är skyldiga att förklara förfarandet vilande och begära att EU-domstolen meddelar förhandsavgörande när en fråga angående tolkningen av unionsrätten som är nödvändig för att döma i saken uppkommer (artikel 267 tredje stycket FEUF). En domstol i sista instans som är skyldig att begära förhandsavgörande är i fråga när det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning mot dess avgörande i den enskilda saken [utelämnas].
31. Landgericht Mainz avgör i sista instans frågan huruvida den har territoriell behörighet eller inte.
32. Innan den Landgericht där talan anhängiggjorts prövar talan i sak och frågan om beloppets storlek, ska den på eget initiativ pröva sin egen behörighet i funktionellt, materiellt, territoriellt och internationellt hänseende [utelämnas].
33. För det fall att den hänskjutande domstolen, Landgericht Mainz, finner att den har territoriell behörighet och, efter prövning av KX yrkanden såväl i sak som i fråga om beloppet, tillerkänner henne en rätt till ersättning för sveda och värk samt skadestånd för den skada som åsamkats henne till följd av olyckan, vore det enligt 513 § andra stycket ZPO inte möjligt för appellationsdomstolen att pröva detta avgörande i den del som avser domstolens territoriella behörighet. Det skulle innebära att KX, om artikel 18.1 i behörighetsförordningen tolkas som en bestämmelse om territoriell behörighet – eventuellt i strid med unionsrätten – oåterkalleligt berövas möjligheten att få sin sak prövad av behörig domstol, vilket skulle strida mot artikel 101.1 andra meningen i den tyska grundlagen.
34. För det fall att Landgericht Mainz finner att den saknar territoriell behörighet, ska [Orig. s. 12] Landgericht Mainz i enlighet med KX yrkande i andra hand besluta om överföring av målet till Landgericht Hannover i enlighet med 281 § första stycket ZPO. Ett sådant beslut kan inte överklagas. Landgericht Hannover skulle i enlighet med 281 § andra stycket andra meningen ZPO vara bunden av Landgericht Mainz beslut om dess behörighet.
35. Den korrekta tolkningen av unionsrätten är inte heller så uppenbar att det inte finns utrymme för något rimligt tvivel ("acte clair"), i den mening som avses i domstolens rättspraxis, [utelämnas] dom av den 6 oktober 1982, Cilfit m.fl. (283/81, EU:C:1982:335).
36. Tolkningsfrågan har hittills inte heller besvarats i EU-domstolens praxis. Viss nationell rättspraxis hänvisar visserligen till en dom som meddelats av EU-domstolen [utelämnas] [(dom av den 14 november 2013, Maletic, C-478/12,

EU:C:2013:735)], men denna avser artikel 16 i förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000, vilken inte är helt likalydande med artikel 18 i behörighetsförordningen. Dessutom kan denna dom inte användas för att klargöra tolkningsfrågan redan av det skälet att den gränsöverskridande komponenten i det målet grundades på att reseförmedlaren hade hemvist i en annan medlemsstat än konsumenten och researrangören, och EU-domstolen således inte ansåg att rättsförhållandet mellan resenären och researrangören var ”rent inhemskt”, utan i stället fann att det var oskiljaktigt kopplat till rättsförhållandet mellan resenären och reseförmedlaren. En sådan anknytning till ett annat land föreligger dock inte i förevarande mål, då denna anknytning inte endast kan grundas på resedestinationen.

37. Mot denna bakgrund ser sig Landgericht Mainz förpliktad att enligt artikel 267 första stycket a och tredje stycket FEUF på eget initiativ hänskjuta den i beslutdelen angivna frågan till EU-domstolen för förhandsavgörande och förklara förfarandet vilande fram till dess att EU-domstolen slutgiltigt avgjort målet.

[utelämnas]